

Programma van Toetsing en Afsluiting

Vmbo KBL-Kader

Jaar 4

FARELCOLLEGE

2017-2018

Naam vak: Nederlands

Klas 4 afdeling: KBL (Kader 4)

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
Periode 1	Hoofdstuk 1.3 Persoonsvorm t.t. Persoonsvorm v.t. Voltooid deelwoord Bijvoeglijk naamwoord Samengestelde woorden	SO spelling	Nee *	n.v.t.	Conventies

Periode 1	<p>Alle leerstof uit module 1, paragraaf 4 van Talent+ Nieuwsbegrip</p> <ul style="list-style-type: none"> - Functies van inleiding, kern en slot. - Tekstsoorten - De 4 manieren van lezen - Onderwerp en hoofdgedachte - Signaalwoorden - Tekstverbanden - Alle verschillende tekstsoorten kunnen 	REP leesvaardigheid	Nee *	n.v.t.	<p>Tekstsoorten</p> <p>Kandidaten lezen informatieve teksten zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - artikelen uit kranten en populaire tijdschriften - het alledaagse nieuws in de krant - standaardformulieren - schema's en schematische informatie - notities - teksten van internet met doorklikpunten (hyperlinks) <p>Kandidaten lezen instructieve teksten zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - korte instructieteksten - aanwijzingen en gebruiksaanwijzingen - recepten <p>Kandidaten lezen betogende teksten zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - artikelen uit kranten en populaire tijdschriften - reclameteksten - advertenties - folders <p>De kandidaat kan:</p>

	lezen op 2F-niveau.				<p>leesstrategieën hanteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - globaal lezen - zoekend lezen - intensief lezen <p>het schrijfdoel van de auteur aangeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie verstrekken - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten - amuseren - gevoelens oproepen / uitdrukken <p>een tekst samenvatten door het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte ervan aan te geven</p> <p>op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - oorzaak - gevolg - doel - middel - algemene uitspraak - voorbeeld - tegenstelling - opsomming - voorwaarde - argumenten - conclusie <p>talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken, zoals beeldspraak en ironie</p> <p>een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens</p>
Periode 1	Alle leerstof uit Module 1 en 2 Talent toepassen	TSE 1 - Mondeling	Ja	TSE -	De kandidaat kan:

	<p>tijdens een mondelinge presentatie.</p>			<p>mondeling</p>	<ul style="list-style-type: none"> - een mondelinge presentatie houden - een publiek laten boeien - een stappenplan voor een mondelinge presentatie maken - spreken in correct Nederlands - informatie overbrengen op een publiek - geschikt beeldmateriaal uitkiezen bij de presentatie - juiste houding aannemen bij een presentatie - letten op het gebruik van mimiek, stem en gebaren - een geschikt onderwerp kiezen <p>De kandidaat kan</p> <p>1 strategieën kiezen en hanteren die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk- en spreek- en gespreksdoelen</p> <p>2 strategieën kiezen die het eigen taalleerproces bevorderen</p> <p>3 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken - non-verbale middelen benutten
--	--	--	--	------------------	---

					Het taalgebruik afstemmen op publiek
Periode 1	<p>Alle leerstof uit Module 1 en 2, paragraaf 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> -leesautobiografie maken -boeken kiezen -mening geven -spanning herkennen -realistisch of niet? -tijd -perspectief: ik-verhalen en hij-verhalen -hoofdpersoon -open en gesloten einde -gedichten -argumenten -achtergrondinformatie van boeken 	Boektoets 3	Nee *	n.v.t.	<p>De kandidaat kan:</p> <p>compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken - non-verbale middelen benutten <p>- talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken zoals beeldspraak en ironie</p> <p>- een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens</p> <p>- leesstrategieën hanteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - globaal lezen - zoekend lezen - intensief lezen

Periode 2	<p>Alle leerstof uit module 1 en 2</p> <p>Het schrijven van verschillende soorten teksten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatieve teksten - overtuigende teksten - tekst met een mening - activeren teksten. - het schrijfdoel tot uiting brengen - Het taalgebruik afstemmen op het publiek en doel afstemmen op soort tekst - het schrijven van een artikel/verslag - Invullen van een formulier - Schrijven van een e- 	<p>Rep Schrijfdossier:</p> <p>5 schrijfp opdrachten.</p>	Nee *	n.v.t.	<p>Tekstsoorten</p> <p>De kandidaten schrijven informatieve, overtuigende, opiniërende en activerende teksten zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - informele en formele brieven en e-mails - formulieren - korte instructieteksten - aanwijzingen en gebruiksaanwijzingen - verslagen - artikelen bijvoorbeeld voor de schoolkrant, voor een jongerentijdschrift of voor een dagblad - advertenties - schriftelijke verzoeken <p>compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omschrijvingen gebruiken - hulpmiddelen gebruiken zoals woordenboek, spellingcontrole <p>het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie geven - informatie vragen - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten <p>het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - taalgebruik: <ul style="list-style-type: none"> - woordkeuze - toon - zinsbouw - lezerspubliek:

	<p>mail</p> <ul style="list-style-type: none"> - persoonlijke brief - zakelijke brief - gebruik van envelop 				<ul style="list-style-type: none"> - directe omgeving - instanties - geadresseerden met een hogere status <p>conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alineaopbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging</p> <p>beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces gebruiken</p>
Periode 2	<p>Alle leerstof uit Module 1 en 2</p> <ul style="list-style-type: none"> -kijk- en luistertoets -tekstbegrip -aantekeningen maken -fictie -uitvoeren van instructies -stappenplan voor een kijk- en luistertoets 	TSE2 Kijk- en luistertoets.	Ja	TSE 2 Kijk- luister	<p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - luister- en kijkstrategieën hanteren: <ul style="list-style-type: none"> - globaal luisteren / kijken - zoekend luisteren / kijken - intensief luisteren / kijken -compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekort schiet: <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - vragen naar betekenis - het doel van de makers van een programma aangeven: <ul style="list-style-type: none"> - informatie geven - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten - amuseren - gevoelens oproepen / uitdrukken -de belangrijkste elementen van een programma weergeven: <ul style="list-style-type: none"> - hoofdonderwerp - hoofdgedachte - relatie tussen tekst en beeld <p>Bij de relatie tussen tekst en beeld gaat het om het herkennen, analyseren en interpreteren van elementen van een programma, waaronder gesproken tekst, geschreven tekst, overige</p>

					<p>geluidselementen (zoals intonatie, achtergrondgeluid, muziek), overige beeldelementen (zoals mimiek, gebaren, rekwisieten)</p> <ul style="list-style-type: none"> - uit een programma de betekenis afleiden van een voor de strekking van het programma belangrijke uitspraak - een oordeel geven over een programma en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekst-, beeld- en geluidsgegevens - een instructie uitvoeren <p>-De waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt</p>
Periode 2	Alle leerstof uit module 1 en 2 talent.	Rep begrijpend lezen	Nee *		<p>Kandidaten lezen informatieve teksten zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - artikelen uit kranten en populaire tijdschriften - het alledaagse nieuws in de krant - standaardformulieren - schema's en schematische informatie - notities - teksten van internet met doorklikpunten (hyperlinks) <p>Kandidaten lezen instructieve teksten zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - korte instructieteksten - aanwijzingen en gebruiksaanwijzingen - recepten <p>Kandidaten lezen betogende teksten zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - artikelen uit kranten en populaire tijdschriften - reclameteksten - advertenties - folders <p>De kandidaat kan</p>

					<p>1 leesstrategieën hanteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - globaal lezen - zoekend lezen - intensief lezen <p>2 compenserende strategieën gebruiken wanneer de eigen taalkennis tekortschiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - vragen naar betekenis - woordenboek gebruiken <p>3 de functie van beeld en opmaak in een tekst herkennen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - titel - tussenkopjes - illustraties - lettertypes - tekst- en alinea-indeling <p>4 het schrijfdoel van de auteur aangeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie verstrekken - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten - amuseren - gevoelens oproepen / uitdrukken <p>5 van een tekst het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte aangeven</p> <p>6 van de kern van een tekst de verschillende deelonderwerpen beschrijven</p> <p>7 uit een tekst de betekenis afleiden van een voor de strekking van de tekst belangrijk woord, belangrijke woordgroep of zin</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>8 met behulp van een voorgestruureerde opdracht van een eenvoudige korte tekst een globale samenvatting geven, waarin hoofdonderwerp, hoofdgedachte, en de gedachtegang in de tekst worden verwoord</p> <p>9 op eenvoudig niveau verschillende tekstrelaties herkennen, zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> - oorzaak - gevolg - doel - middel - algemene uitspraak - voorbeeld - tegenstelling - opsomming - voorwaarde - argumenten - conclusie <p>10 talige middelen herkennen die een schrijver hanteert om zijn of haar doel te bereiken zoals beeldspraak en ironie</p> <p>11 een oordeel geven over de tekst en dit toelichten op grond van aanwijsbare tekstgegevens</p>
Periode 2	Alle examenwoorden leren die bij het examen essentieel zijn. Stencils bij de methode talent.	S.O - woorden	Nee *	n.v.t.	<p>De kandidaat kan</p> <p>1 strategieën kiezen en hanteren die afgestemd zijn op het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk- en spreek- en gespreksdoelen</p> <p>2 strategieën kiezen die het eigen taalleerproces bevorderen</p> <p>3 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taal- of communicatieve kennis tekortschiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatie afleiden uit de context - woordenboek gebruiken - vragen wat iets betekent - omschrijvingen gebruiken

					- non-verbale middelen benutten
Periode 2	Alle gemaakte schrijfp opdrachten leren Module 1 en 2, van talent + de stencils + alle examenwoorden.	TSE 3 Schrijfvaardigheid	Ja	TSE - schriftelijk	De kandidaat kan 1 schrijfstrategieën hanteren: - uitgaan van een aangeboden schrijfplan - informatie verwerven, verwerken en verstrekken - op basis van reacties en suggesties van anderen de tekst herschrijven 2 compenserende strategieën kiezen en hanteren wanneer de eigen taalkennis tekortschiet: - omschrijvingen gebruiken - hulpmiddelen gebruiken zoals woordenboek, spellingcontrole 3 het schrijfdoel in teksten tot uitdrukking brengen: - informatie geven - informatie vragen - overtuigen - een mening geven - tot handelen aanzetten 4 het schrijfdoel en taalgebruik richten op verschillende soorten lezerspubliek: - taalgebruik: - woordkeuze - toon - zinsbouw - lezerspubliek: - directe omgeving - instanties - geadresseerden met een hogere status 5 conventies hanteren met betrekking tot tekstsoorten, tekst- en alineaopbouw, spelling en interpunctie en uiterlijke verzorging 6 beschikbare elektronische hulpmiddelen in het schrijfproces
Periode 2	Boektoets 4		Nee *		

					gebruiken
*: In maart mag de leerling één van deze toetsen herkansen.					

Naam vak: Engels

Klas 4 afdeling: KBL

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	SO tekstboek Lesson 1 Woordjes, zinnen en grammatica	SO – Schriftelijk	NEE*	nvt	<u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u> De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren. <u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u> De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot: <ul style="list-style-type: none"> – het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen – de bevordering van het eigen taalleerproces – het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. – kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen

1	<p>Repetitie Unit 1</p> <p>Woordjes, zinnen en grammatica</p>	REP – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen – de bevordering van het eigen taalleerproces – het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. – kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
1	<p>SO tekstboek Lesson 6</p> <p>Woordjes, zinnen en</p>	SO – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen</p>

	grammatica				<p>die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
1	<p>Repetitie Unit 2</p> <p>Woordjes, zinnen en grammatica</p>	REP - Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p>

					<p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
1/2	Leestoets van de methode: Reading 1	SO - Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden</p>

					<p>toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen <p><u>MVT/K/4: Leesvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven - gegevens uit één of meer teksten met elkaar vergelijken en daaruit conclusies trekken - verbanden tussen delen van een tekst
--	--	--	--	--	--

					aangeven
1/2	SO Sectorgebonden vocabulaire: woorden en zinnen: Zorg & Welzijn (Z&W) Techniek (D&P) Economie (E&O)	SO - Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/1: Oriëntatie op leren en werken</u></p> <p>De kandidaat kan zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van de Moderne Vreemde Talen in de maatschappij.</p> <p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve

					<p>kennis.</p> <ul style="list-style-type: none"> – kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
1	Leesteksten op examenniveau	TSE – Schriftelijk	JA	TSE – Schriftelijk	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen – de bevordering van het eigen taalleerproces – het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. – kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen

					<p><u>MVT/K/4: Leesvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven - gegevens uit één of meer teksten met elkaar vergelijken en daaruit conclusies trekken - verbanden tussen delen van een tekst aangeven
2	Kijk-luister toets	SO - Schriftelijk	NEE	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p>

					<p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen <p><u>MVT/K/5: Luister- en kijkvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van
--	--	--	--	--	---

					<p>een tekst aangeven</p> <ul style="list-style-type: none"> – anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek.
2	<p>Spreekvaardigheid. Gesprek aangaan van 10-15 minuten over 5 voorbereide onderwerpen (zie eindtermen aan de rechterkant).</p>	TSE – Mondeling	JA	TSE – Mondeling	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> – het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen – de bevordering van het eigen taalleerproces – het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. – kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen

					<p><u>MVT/K/6: Gespreksvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adequaat reageren in veel voorkomende sociale contacten, zoals begroeten - informatie geven en vragen - naar een mening/oordeel vragen en een mening/oordeel geven - uitdrukking geven aan en vragen naar (persoonlijke) gevoelens - een persoon, object of gebeurtenis, ook uit het verleden en in de toekomst, beschrijven.
2	Kijk-luister toets (CITO)	TSE – Schriftelijk	JA	TSE- Schriftelijk	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne</u></p>

					<p><u>Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen <p><u>MVT/K/5: Luister- en kijkvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven - anticiperen op het meest waarschijnlijke
--	--	--	--	--	---

					vervolg van een gesprek.
2	Schrijven: email op examen niveau	REP – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen

					<p><u>MVT/K/7: Schrijfvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - (persoonlijke) gegevens verstrekken - een kort bedankje, groet of goede wensen schriftelijk overbrengen - een briefje schrijven om informatie te vragen of te geven, om verzoeken of voorstellen te doen of daarop te reageren, om gevoelens te uiten en ernaar te vragen - op eenvoudig niveau briefconventies gebruiken.
2	SO tekstboek Lesson 11 Woordjes, zinnen en grammatica	SO – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p>

					<ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
2	<p>Repetitie Unit 3</p> <p>Woordjes, zinnen en grammatica</p>	REP – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces

					<ul style="list-style-type: none"> - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen
2/3	SO tekstboek Lesson 16 Woordjes, zinnen en grammatica	SO – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen

					bij het herkennen van cultuuruitingen
3	Repetitie Unit 4 Woordjes, zinnen en grammatica	REP – Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen

3	Leestoets van de methode: Reading 2	SO - Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen <p><u>MVT/K/4: Leesvaardigheid</u></p>

					<p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven - gegevens uit één of meer teksten met elkaar vergelijken en daaruit conclusies trekken - verbanden tussen delen van een tekst aangeven
3	Luistertoets van de methode: Listening 1	SO - Schriftelijk	NEE*	nvt	<p><u>MVT/K/2: Basisvaardigheden</u></p> <p>De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.</p> <p><u>MVT/K/3: Leervaardigheden in de Moderne Vreemde Talen.</u></p> <p>De kandidaat kan strategische vaardigheden</p>

					<p>toepassen die bijdragen tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bereiken van verschillende lees-, schrijf-, luister- en kijk-, en spreek-en gespreksdoelen - de bevordering van het eigen taalleerproces - het compenseren van eigen tekortschietende taalkennis of communicatieve kennis. - kennis van land en samenleving toepassen bij het herkennen van cultuuruitingen <p><u>MVT/K/5: Luister- en kijkvaardigheid</u></p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven - anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek.

*: In maart mag de leerling één van deze toetsen herkansen.					

Naam vak: Economie

Klas 4 afdeling: KBL

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
Periode 1 t/m 3	bij alle toetsen geldt:				<p>EC/K/3 leervaardigheden in het vak economie: o.a.</p> <p>Oorzaken, gevolgen en oplossingen onderscheiden</p> <p>Kosten- en batenanalyse maken van div. factoren</p> <p>Informatie analyseren en ordenen of bewerken</p> <p>Conclusies en antwoorden formuleren</p> <p>Onderscheid maken hoofd en bijzaken</p> <p>Feiten en meningen onderscheiden</p> <p>Relaties leggen met omstandigheden en achtergronden</p> <p>Consequenties van een standpunt aangeven</p> <p>Rekenregels en volgorde hanteren, Schattingen maken,</p> <p>Verhoudingen hanteren, afrondingen hanteren</p> <p>Grafieken kunnen hanteren, lezen, tekenen en interpreteren</p> <p>Indexcijfers, procenten, breuken, decimalen hanteren</p>
Periode 2 (2016-	POG 2 Sociaal economische	HO	Ja	Eindproduct werkstuk	<p>EC/K/4 A en B Consumptie en consumentenorganisaties (zie onderstaand overzicht)</p> <p>De kandidaat heeft inzicht in het bankwezen, zoals verkrijgen van vreemd geld, spaarvormen en</p>

2017)	perspectieven Examineenheid Consumptie				leningsvormen, en in motieven en kenmerken van verzekeringen en kan hierbij informatie van consumentenorganisaties gebruiken.
Periode 1	Repetitie hoofdstuk 1 Repetitie hoofdstuk 2 SO begrippen h1 en h2 Pincode vmbo-kader 4 Leerwerkboek Hoofdstuk 1 Hoe consumeer jij? Examineenheid Consumptie Hoofdstuk 2 Geld moet rollen! Examineenheid Consumptie: Geldzaken	Repetitie Repetitie Schriftelijke Overhoring TSE 1	Nee Nee Nee Ja	Schriftelijke toets	<p>EC/K/4A en B Consumptie, Consumentengedrag, Basis Geld- en Bankwezen, Budgettering</p> <p>De kandidaat kan, met het oog op zijn/haar rol van consument:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. bij verschillende vormen van consumeren de keuzeproblemen beschrijven, die zich daarbij kunnen voordoen door schaarste van middelen en tijd en door verschillen in urgentie van behoeften. 2. de eigen positie als consument vergelijken met die van anderen. de eigen positie als consument vergelijken met die van anderen, het verschil in marktpositie tussen consumenten onderling en tussen consumenten en producenten beschrijven en daarbij de positie van jongeren als belangrijke doelgroep betrekken, mede gelet op de vraag- en aanbodverhoudingen en de invloed van menselijke capaciteiten. 3. aan de hand van voorbeelden factoren beschrijven die van invloed zijn op veranderingen in het eigen consumentengedrag en dat van anderen in de loop van de tijd. 4. aan de hand van voorbeelden het belang van geld voor de economie en de huidige vormen van het betalingsverkeer beschrijven. 5. motieven voor en gevolgen van sparen en lenen noemen.

					<p>motieven voor en gevolgen van sparen en lenen noemen en de rol van banken daarbij beschrijven.</p> <p>6. aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie een voorgenomen koopbeslissing beoordelen.</p> <p>7. aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie, gegeven een aantal criteria, een beargumenteerde koopbeslissing nemen, daarbij rekening houdend met de gevolgen van die koopbeslissing voor zichzelf en daarbij eventueel gebruik maken van ICT.</p> <p>aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie, gegeven een aantal criteria, een beargumenteerde koopbeslissing nemen, daarbij rekening houdend met de gevolgen van die koopbeslissing voor zichzelf en voor anderen, en daarbij eventueel gebruik maken van ICT.</p> <p>8. uit een gegeven huishoudbudgetplan conclusies trekken over de financiële situatie van het samenlevingsverband.</p> <p>9. uit een gegeven huishoudbudgetplan conclusies trekken over de financiële situatie van het samenlevingsverband en daarbij de eigen invloed beschrijven op beslissingen over de omvang en samenstelling van ontvangsten en uitgaven.</p>
Periode 2	Repetitie hoofdstuk 3	Repetitie	Nee		EC/K/5A en B Arbeid en productie, Produceren en het Bedrijfsleven
	Repetitie hoofdstuk 4	Repetitie	Nee		De kandidaat kan, met het oog op zijn rol in relatie tot arbeid en productie

	<p>SO begrippen h3 en 4</p> <p>Pincode vmbo-kader 4</p> <p>Leerwerkboek</p> <p>Hoofdstuk 3 We gaan voor de winst</p> <p>Exameneenheid Arbeid en Productie</p> <p>Hoofdstuk 4 Aan het werk! Exameneenheid Arbeid en Productie</p>	<p>Schriftelijke Overhoring</p> <p>TSE 2</p>	<p>Nee</p> <p>Ja</p>	<p>Schriftelijke toets</p>	<p>1. aan de hand van voorbeelden uit het bedrijfsleven het verband leggen tussen de begrippen kosten, opbrengsten, winst en verlies en berekeningen in dit verband maken met behulp van verstrekte of verzamelde gegevens in een realistische context.</p> <p>aan de hand van voorbeelden uit het bedrijfsleven het verband leggen tussen de begrippen (bedrijfs)kosten, investeren, kapitaalintensieve productie, arbeidsintensieve productie, toegevoegde waarde, opbrengsten, winst en verlies en berekeningen in dit verband maken met behulp van verstrekte of verzamelde gegevens in een realistische context.</p> <p>2. aan de hand van voorbeelden de samenhang verklaren tussen de begrippen arbeidsverdeling, arbeidsmotieven, arbeidsproductiviteit, productiecapaciteit, economische groei, crisis, recessie, welzijn en welvaart.</p> <p>aan de hand van voorbeelden de samenhang verklaren tussen de begrippen arbeidsverdeling, arbeidsmotieven, arbeidsproductiviteit, productiecapaciteit, economische groei, crisis, recessie, welzijn en welvaart en in dit verband arbeidsverdeling in en buiten het samenlevingsverband en tussen bedrijven onderscheiden.</p> <p>3. aan de hand van voorbeelden uit eigen omgeving economische aspecten van betaalde en onbetaalde arbeid noemen/ beschrijven.</p>
--	--	--	----------------------	----------------------------	---

					<p>4. oorzaken en gevolgen van geregistreerde en verborgen werkloosheid aan de hand van voorbeelden noemen, zowel in de eigen omgeving als op nationaal niveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het (officiële) werkloosheidsbegrip (N.B. Gedacht kan worden aan definities zoals die van CBS en UWV werkbedrijf.) - de over het land ongelijk verdeelde werkloosheid: <ul style="list-style-type: none"> - regionale werkloosheid - de over het jaar ongelijk verdeelde werkloosheid: <ul style="list-style-type: none"> - seizoenwerkloosheid - de werkloosheid vanwege wrijving (tijdsfactor) tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt <ul style="list-style-type: none"> - frictiewerkloosheid - taken en werkzaamheden van het Uitvoeringsinstituut <p>Werknemers Verzekeringen (UWV werkbedrijf):</p> <ul style="list-style-type: none"> - arbeidsbemiddeling - werkloosheidsregistratie - regelen werkloosheidsuitkering - verwijzing naar mogelijke werkgevers - ondersteuning bij scholing <p>- de werkloosheidscijfers geven geen volledig beeld van de feitelijke situatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verborgen werkloosheid - het niet of niet officieel vervullen van vacatures. <p>vormen, oorzaken en gevolgen van geregistreerde en verborgen werkloosheid aan de hand</p> <p>van voorbeelden beschrijven/noemen, zowel in de eigen omgeving als op nationaal niveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het (officiële) werkloosheidsbegrip (N.B. Gedacht kan worden aan definities zoals die van CBS (en UWV werkbedrijf.) - de over het land ongelijk verdeelde werkloosheid:
--	--	--	--	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> - regionale werkloosheid - de over het jaar ongelijk verdeelde werkloosheid: - seizoenwerkloosheid - de werkloosheid vanwege wrijving (tijdsfactor) tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt - frictiewerkloosheid - taken en werkzaamheden van het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV Werkbedrijf): - arbeidsbemiddeling - werkloosheidsregistratie - regelen werkloosheidsuitkering - verwijzing naar mogelijke werkgevers - ondersteuning bij scholing - de werkloosheidscijfers/werkgelegenheidscijfers geven geen volledig beeld van de feitelijke situatie: - de verborgen werkloosheid/werkgelegenheid het niet of niet officieel vervullen van vacatures. <p>5. aan de hand van voorbeelden mogelijkheden tot bestrijding van werkloosheid noemen, zowel in de eigen omgeving als op nationaal niveau. aan de hand van voorbeelden mogelijkheden tot bestrijding van werkloosheid noemen/beschrijven, zowel in de eigen omgeving als op nationaal niveau.</p> <p>6. in verschillende situaties van productie beschrijven dat zich keuzeproblemen voordoen in de afweging van kosten tegenover baten in engere zin en in de afweging van maatschappelijke kosten en baten</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kandidaat weet dat er verschil bestaat tussen bedrijfskosten (onderdeel van de verkoopprijs) en de kosten/opbrengsten die niet in de
--	--	--	--	---

					<p>verkoopprijs zijn opgenomen</p> <ul style="list-style-type: none"> – de maatschappelijke kosten/opbrengsten zijn soms moeilijk of in het geheel niet in geld uit te drukken – de productie en de consumptie kunnen positieve of negatieve gevolgen hebben, die worden ondervonden door anderen dan degenen die ze hebben veroorzaakt <p>in verschillende situaties van productie beschrijven dat zich keuzeproblemen voordoen in de afweging van kosten tegenover baten in engere zin en in de afweging van maatschappelijke kosten en baten, maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) als ondernemingswijze, o.a. duurzaamheid, waarbij met eventuele externe effecten en andere ongewenste zaken (uitbuiting, kinderarbeid e.a.) wordt rekening gehouden:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de kandidaat weet dat er verschil bestaat tussen bedrijfskosten (onderdeel van de verkoopprijs) en de kosten/opbrengsten die niet in de verkoopprijs zijn opgenomen – de maatschappelijke kosten/opbrengsten zijn soms moeilijk of in het geheel niet in geld uit te drukken – de productie en de consumptie kunnen positieve of negatieve gevolgen hebben, die worden ondervonden door anderen dan degenen die ze hebben veroorzaakt.
Periode 2	<p>Pincode vmbo-kader 4</p> <p>Leerwerkboek</p> <p>H8 SE opdrachten</p> <p>Leerlingen maken een</p>	Eindproduct werkstuk	Ja	<p>Eindproduct werkstuk</p> <p>Eén kans op verbetering</p>	<p>EC/K/1 Oriëntatie op werken en leren</p> <p>EC/K/2 basisvaardigheden</p> <p>EC/K/3 leervaardigheden in het vak economie</p> <p>EC/K/4B consumptie en consumentenorganisaties</p>

	werkstuk naar keuze uit 4 onderwerpen				<p>EC/K/5B arbeid en bedrijfsleven</p> <p>EC/K/8 Natuur en milieu</p> <p>EC/V/2 verwerven, verwerken en verstrekken van informatie</p>
Periode 3	<p>Repetitie hoofdstuk 5</p> <p>Repetitie hoofdstuk 6</p> <p>Repetitie hoofdstuk 7</p> <p>SO begrippen h5 t/m h7</p> <p>Pincode vmbo-kader 4</p> <p>Leerwerkboek</p> <p>Hoofdstuk 5 Nederland handelsland</p> <p>Hoofdstuk 6 Welvaart wereldwijd?</p> <p>Exameneenheid Internationale Ontwikkelingen</p> <p>Hoofdstuk 7 Regelt de overheid dat?</p> <p>Exameneenheid Overheid en bestuur</p>	<p>Repetitie</p> <p>Repetitie</p> <p>Repetitie</p> <p>Schriftelijke Overhoring</p> <p>TSE 3</p>	<p>Nee</p> <p>Nee</p> <p>Nee</p> <p>Ja</p>	Schriftelijke toets	<p>EC/K/6 Overheid en bestuur</p> <p>De kandidaat kan, met het oog op zijn rol als burger</p> <p>1. aan de hand van voorbeelden de functies van de overheid in de Nederlandse economie beschrijven.</p> <p>2. aan de hand van voorbeelden uit het eigen dagelijks leven overheidsontvangsten en overheidsuitgaven noemen en beschrijven.</p> <p>3. aan de hand van voorbeelden de verschillende vormen van sociale zekerheid beschrijven.</p> <p>EC/K/7 Internationale ontwikkelingen</p> <p>De kandidaat kan, met het oog op zijn/haar rol als burger</p> <p>1. aan de hand van voorbeelden uit het eigen dagelijks leven het belang van het buitenland voor de Nederlandse economie beschrijven</p> <p>2. aan de hand van voorbeelden uit eigen dagelijks leven het belang van de Europese Unie en Europese Monetaire Unie beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de lidstaten van de Europese Unie (EU) en van de eurozone (EMU) – vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal <p>3a. oorzaken en gevolgen van onderontwikkeling in ontwikkelingslanden noemen en de invloed van internationale handel op de welvaartsverdeling</p>

				<p>in de wereld beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de welvaartsverdeling in de wereld blijft ongelijk: - langzame groei van de welvaart in de ontwikkelingslanden, (economische groei) - snelle groei van de welvaart in de rijke landen <p>3b.oorzaken en gevolgen van welvaartsverschillen tussen rijke en arme landen beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de oorzaken van de welvaartsverschillen tussen rijke en arme landen zijn bijvoorbeeld: - lage wereldmarktprijzen - de invoerrechten van de rijke landen - de gevolgen van de welvaartsverschillen tussen rijke en arme landen zijn bijvoorbeeld: - de immigratie in de rijke landen - lage wereldmarktprijzen (gevolgen voor de ruilvoet)(N.B. geen berekening) - de emigratie naar de rijke landen - geldstroom van arm naar rijk vanwege de schulden <p>4. maatregelen en (eigen) activiteiten beoordelen op hun bijdragen aan de verkleining van de mondiale welvaartsverschillen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - maatregelen zoals: - verhoging/ verbetering ontwikkelingssamenwerking - vermindering invoerrechten rijke landen - contingentering - eigen activiteiten zoals: - giften - aankoop goederen en diensten uit ontwikkelingslanden <ul style="list-style-type: none"> - (gedeeltelijke) kwijtschelding van schulden van ontwikkelingslanden - grondstofovereenkomsten/buffervoorraden <p>5. de werking verklaren van maatregelen om onderontwikkeling te verminderen en de rol van</p>
--	--	--	--	--

					de overheid en particulieren daarbij beschrijven.
Gehele jaar	Jaarproductiecijfer	TSE 4	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
<i>Opmerkingen:</i> Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.					

Naam vak: Biologie

Klas 4 afdeling: KBL

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Tijd	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	<p>BVJ Boek 3B H4 Regeling</p> <p>BVJ Boek 3B H5 Zintuiglijke waarneming</p> <p>BVJ Boek 3B H6 Stevigheid en beweging</p>	<p>TSE 1 Schriftelijk</p>	<p>50 min</p>	<p>Ja</p>	<p>Schriftelijk</p>	<p>BI/K/11 Reageren op prikkels</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de rol en de werking van het zenuwstelsel, zintuigstelsel en hormoonstelsel toelichten - beschrijven welke relatie er is tussen gedrag en inwendige en uitwendig prikkels <p>In dit verband kan de kandidaat:</p> <p>toelichten dat gedrag bij dieren uit een reeks samenhangende handelingen bestaat, en kan aan de hand van concrete voorbeelden uitleggen dat gedrag afhankelijk is van inwendige en uitwendige prikkels</p> <p>delen van het zenuwstelsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen, en functie(s) en werking beschrijven; soorten zenuwcellen benoemen en onderverdelen.</p> <p>ervaringen/waarnemingen van zintuig-practicumproeven in biologische termen weergeven</p> <p>delen en omringende delen van de gehoororganen, van de ogen en van zintuigelementen in huid, neus en tong in afbeeldingen aanwijzen en functie en werking ervan beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - van het gehoororgaan. - van de ogen.

					<p>op abstracte wijze uitleggen dat prikkels uit de omgeving door zintuigen omgezet worden in impulsen die naar het centrale zenuwstelsel geleid worden, waardoor waarneming kan plaatsvinden: – drempelwaarde, adequate prikkel, gewenning, motivatie</p> <p>beschrijven dat bewust gedrag vanuit de hersenen gestuurd wordt</p> <p>de samenstellende delen van de huid en het onderhuids bindweefsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) beschrijven: – bouw, ligging en functies van de delen van de huid, met name: - opperhuid met hoornlaag met dode cellen en kiemlaag met delende cellen en zenuwuiteinden ('pijnzintuig') - lederhuid met bloedvaten, haarzakjes, talgklieren, haarspieren, zweetklieren en zintuigen - haren – onderhuids bindweefsel met vetcellen</p> <p>het principe van de werking van hormonen beschrijven – beïnvloeding van groei, ontwikkeling en stofwisseling</p> <p>hormoonklieren noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functies en werking met de nodige detaillering beschrijven, met name van: – hypofyse: productie van hormonen voor regeling groei, beïnvloeden van andere</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>hormoonklieren</p> <ul style="list-style-type: none"> – schildklier: stimulering van verbranding in cellen – eilandjes van Langerhans: productie van de hormonen insuline en glucagon die het suikergehalte in het bloed regelen; diabetes – bijniere: productie van het hormoon adrenaline dat de activiteit van spieren, de ademhaling en de bloedsomloop versnelt en het glucosegehalte van het bloed verhoogt – eierstokken en teelballen: productie van geslachtshormoon voor het ontstaan van secundaire geslachtskenmerken; productie van geslachtscellen <p>BI/K/8 Houding, beweging en conditie</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> – delen die van belang zijn voor stevigheid en beweging noemen – de gevolgen van overbelasting noemen en beschrijven.
1	<p>BVJ Boek 4A</p> <p>H1 Stofwisseling</p> <p>BVJ Boek 4A</p> <p>H2 Planten</p> <p>BVJ Boek 4A</p> <p>H3 Ecologie</p>	TSE 2 Schriftelijk	50 min	Ja	Schriftelijk	Zie eindtermen bij beschreven repetities.

2	<p>BVJ Boek 4B H5 Voeding en Vertering</p> <p>BVJ Boek 4B H6 Gaswisseling</p> <p>BVJ Boek 4B H7 Transport</p>	TSE 3 Schriftelijk	50 min	Ja	Schriftelijk	Zie eindtermen bij beschreven repetities.
1	<p>BVJ Boek 4A Ho 1 Stofwisseling</p>	Repetitie 1	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/4 Cellen staan aan de basis</p> <p>De kandidaat kan beschrijven wat de stofwisselingsprocessen, verbranding en fotosynthese voor betekenis hebben voor de instandhouding van een organisme en wat de correlatie ervan is met de gassen die een organisme in- en uitgaan</p>
1	<p>BVJ Boek 4A Ho 2 Planten</p>	Repetitie 2	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/6 Planten en dieren en hun samenhang: de eigen omgeving verkend</p> <p>De kandidaat kan via determineren de naam opzoeken van organismen en verwoorden dat aan het onderling verschillen van soorten erfelijke factoren ten grondslag liggen</p>

					<p>verbanden aangeven tussen vorm, bouw en leefwijze van organismen en de omgeving waarin deze organismen leven, en aangeven/uitleggen hoe planten en dieren zijn aangepast aan hun leefomgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aanpassing aan droge, natte, hete en koude omstandigheden - kenmerken van bloemen met windbestuiving en van bloemen met insectenbestuiving, <p>met name:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verschillen in vorm en kleur, geur, aanwezigheid van nectar en de aanwezigheid en plakkerigheid van stuifmeel - vorm van de meeldraden en stampers - klimplanten, voorjaarsbloeiërs, rozetvormende planten, waterplanten met drijvende bladeren <p>delen waaruit zaadplanten zijn opgebouwd benoemen, hun functie(s) beschrijven en aangeven welke delen van planten voedingsmiddelen en/of grondstoffen leveren voor de mens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stengels: transport via houtvaten en bastvaten, opslag en stevigheid - bladeren met huidmondjes: fotosynthese - opname en afgifte van koolstofdioxide en zuurstof, verdamping van water - wortels: bevestiging in de bodem, opname van water en mineralen (voedingszouten) <p>met behulp van wortelharen, opslag van vooral zetmeel als reservestof</p> <ul style="list-style-type: none"> - bloemen met kelkbladeren, kroonbladeren, meeldraden (met helmtdraden en helmknoppen), stamper(s) (met stempel(s), stijl, vruchtbeginsel en zaadbeginsel(s)): <p>voortplanting</p> <ul style="list-style-type: none"> - vrucht met een of meer zaden: geslachtelijke voortplanting - een zaad bestaat uit een zaadhuid, kiempje en
--	--	--	--	--	--

					<p>reservestoffen vooral eiwitten, vetten en zetmeel, en manieren van zaadverspreiding (m.b.v. wind, dieren, "wegschieten")</p> <ul style="list-style-type: none"> - bollen met rokken: ongeslachtelijke voortplanting en opslag van reservestoffen - knollen: ongeslachtelijke voortplanting en opslag van reservestoffen - alle genoemde delen kunnen voedingsmiddelen voor de mens leveren <p>enkele typen weefsel(s) van planten met functie(s) en bouw beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - weefsels met onder andere fotosynthese en opslag - vaatbundels met houtvaten (transport van water en voedingszouten) en met bastvaten (transport van water en energierijke stoffen) - opperhuid van stengels en bladeren met huidmondjes voor opname en afgifte van gassen en een waslaagje voor bescherming tegen uitdroging en beschadiging - openen van huidmondjes in het licht en sluiten in het donker - openen en sluiten van huidmondjes in relatie tot opname en afgifte van water door planten - opperhuid van wortels met wortelharen: opname van water en mineralen (voedingszouten) <p>BI/K/13 Erfelijkheid en evolutie</p> <p>De kandidaat kan beschrijven hoe erfelijke eigenschappen van generatie op generatie worden doorgegeven en toelichten hoe die erfelijke eigenschappen in de tijd kunnen veranderen.</p>
--	--	--	--	--	--

1 / 2	BVJ Boek 4A Ho 3 Ecologie	Repetitie 3	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/6 Planten en dieren en hun samenhang: de eigen omgeving verkend</p> <p>De kandidaat kan</p> <p>uitleggen wat een ecosysteem is en uitleggen/noemen welke relaties er zijn tussen organismen bij de energiestromen in een ecosysteem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planten- en diersoorten noemen die een voedselketen/voedselweb of een piramide van biomassa/aantallen vormen - in een beschreven ecosysteem producenten, consumenten en reducers onderscheiden: - planten zijn producenten die zelf energierijke stoffen maken d.m.v. fotosynthese - dieren zijn consumenten die voor hun voedsel afhankelijk zijn van andere organismen - dood materiaal in de natuur, onverteerde delen, afvalstoffen en restanten van planten en dieren, wordt door reducers (zoals schimmels en bacteriën) opgeruimd /omgezet in koolstofdioxide, water en zouten, die planten kunnen opnemen; de relatie met koolstofkringloop; - consumenten en reducers gebruiken de energierijke stoffen uit hun voedsel voor de verbranding en voor de opbouw van het eigen lichaam - consumenten en reducers gebruiken de energierijke stoffen uit hun voedsel voor de verbranding en voor de opbouw van het eigen lichaam - bij het in stand houden van een organisme gaat energie verloren in afvalproducten en door verlies van warmte <p>de poten van teengangers, hoefgangers en zoolgangers</p>

					<ul style="list-style-type: none"> - de functie van zwemvliezen bij watervogels, de functie van lange poten en gedeeltelijke zwemvliezen bij steltlopers en de functie van klauwen bij roofvogels - bij zoogdieren de vorm en de functie van plookiezen (bij planteneters), knipkiezen (bij vleeseters) en knobbelkiezen (bij alleseters) - bij planten- en vleeseters de relatie tussen het soort voedsel en de lengte van het darmkanaal - de functie van bepaalde snavelvormen, met name: <ul style="list-style-type: none"> - een puntige snavel bij insectenetende vogels - een kegelvormige snavel bij zaadetende vogels - een haakvormige snavel bij roofvogels <p>in een beschreven ecosysteem biotische en abiotische milieufactoren noemen en toelichten dat individuen en populaties in een ecosysteem afhankelijk zijn van en beïnvloed worden door biotische en abiotische factoren</p> <p>BI/K/5 Schimmels en bacteriën: nuttig en soms schadelijk</p> <p>De kandidaat kan de rol van schimmels en bacteriën in het milieu en de biotechnologie noemen en toelichten</p> <p>BI/K/7 Mensen beïnvloeden hun omgeving</p> <p>10. De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - toelichten dat de mens voor voedsel, water, zuurstof, grondstoffen, energie, voedselproductie en recreatie van ecosystemen afhankelijk is - beschrijven hoe de mens ecosystemen kan beïnvloeden - en toelichten waarom de mens er belang bij heeft een duurzame relatie tussen mens en milieu te bevorderen.
--	--	--	--	--	--

2	BVJ Boek 4B Ho 5 Voeding en vertering	Repetitie 4	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/9 Het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding De kandidaat kan</p> <p>De functie van het verteringsstelsel beschrijven: - voedingsmiddelen worden bewerkt zodat eiwitten, koolhydraten en vetten bereikbaar worden voor enzymen en worden verteerd; stoffen uit het verteringskanaal worden opgenomen in het bloed</p> <p>de delen van het verteringsstelsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) en werking ervan beschrijven: - ligging en functie(s) van: - mond met tong, speekselklieren, tanden en kiezen - slokdarm - maag - twaalfvingerige darm - dunne darm - dikke darm - endeldarm met anus - ligging en functies alvleesklier - productie en functies van verteringssappen met verteringsenzymen in speekselklieren, maagsapklieren, alvleesklier en dunne darm - algemene functie verteringsenzymen</p> <p>- speeksel en maagzuur beschermen tegen infecties via het voedsel - functie van darmperistaltiek - ligging en functies lever, met name: - afbraak van afval- en gifstoffen - bewerking van voedingsstoffen - opslag van glycogeen gevormd uit glucose - productie van gal - ligging en functie galblaas: opslag van gal - functie gal: met name emulgeren van vetten - afvoer van bloed met voedingsstoffen via de poortader naar de lever - de bouw van tanden en kiezen met glazuur, tandbeen,</p>
---	--	-------------	--------	---	--------------	---

					<p>wortel, cement, zenuw, en bloedvaten</p> <ul style="list-style-type: none"> - tegengaan tandbederf, met name de rol van: <ul style="list-style-type: none"> - speeksel - tandenpoetsen - fluorobehandeling <p>voedingsstoffen en hun functie(s) voor het lichaam noemen en de relatie ervan met voedingsadviezen toelichten inclusief evenwicht tussen opname en gebruik, verbruik en verlies van stoffen bij een constante lichaamsmassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - op te nemen (groepen van) stoffen: water, eiwitten, vetten, koolhydraten (zetmeel en suikers), mineralen (zouten, met name kalkzouten en ijzerzouten) en vitamines - groepen voedingsstoffen worden gebruikt als bouwstoffen (voor de opbouw van het lichaam), als brandstoffen (voor het vrijmaken van energie), als beschermende stoffen en/of als reservestoffen - met behulp van de schijf van vijf of een voedingsmiddelentabel de kwaliteit/voedingswaarde van verschillende maaltijden vergelijken - invloed van vezels in het voedsel op de darmperistaltiek <p>uitleggen wat er kan gebeuren bij ondervoeding, bij overmatig gebruik van voedsel, alcohol en medicijnen, en bij gebruik van tabak en drugs en hierbij abstracte relaties leggen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - overgewicht en vermagering als gevolg van over- en ondervoeding - energieverbruik hangt, en opslag of verbruik van reservestoffen hangt eveneens af van factoren als activiteit en omgevingstemperatuur - grondstofwisseling
--	--	--	--	--	--

						<p>BI/K/10 Bescherming De kandidaat kan toelichten hoe (infectie)ziekten zich ontwikkelen, hoe ze zich verspreiden en hoe men zich daartegen beschermt.</p>
2	BVJ Boek 4B Ho 6 Gaswisseling	Repetitie 5	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/9 Het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding De kandidaat kan</p> <p>delen van het ademhalingsstelsel noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) en werking beschrijven: – naam, ligging, bouw, werking en functie van delen van het ademhalingsstelsel, met name: - mondholte, neusholte en keelholte (met huid en strotklepje) - luchtpijp met kraakbeenringen, slijmvlies met trilharen - bronchiën - longblaasjes – verschillen tussen borst- en buikademhaling/ventilatiebewegingen door veranderingen van borstkas, middenrifspieren, buikspieren en tussenribspieren – functie van hoesten – voordelen van ademen via de neus in vergelijking met ademen via de mond – kwaliteit van ingeademde lucht i.v.m. astma, bronchitis, longemfyseem en hooikoorts</p> <p>BI/K/6 Planten en dieren en hun samenhang: de eigen omgeving verkend De kandidaat kan</p> <p>de organen via welke zuurstof wordt opgenomen en koolstofdioxide wordt afgegeven bij dieren, met name:</p>

						<ul style="list-style-type: none"> - tracheeën bij insecten - kieuwen bij vissen - longen, kieuwen en huid bij amfibieën - longen bij reptielen, vogels en zoogdieren
2	BVJ Boek 4B Ho 7 Transport	Repetitie 6	50 min	Ja, 1 van de 6 genoemde repetities naar keuze in april.	Schriftelijk	<p>BI/K/9 Het lichaam in stand houden: voeding en genotmiddelen, energie, transport en uitscheiding De kandidaat kan</p> <p>lymfevaten, bloedvaten en delen van het hart noemen, in afbeeldingen aanwijzen en functie(s) en werking beschrijven, met inbegrip van enkele macroscopische details en problemen met de bloedsomloop:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ligging en functies van lymfevaten, functie van kleppen - aan- en afvoer van stoffen en warmte door bloed - van slagaders, aders en haarvaten: functies; onderscheid naar ligging, bloeddruk, bouw van de wand, aan- of afwezigheid van kleppen en samenstelling van het bloed in deze vaten - naamgeving van aders en slagaders naar of bij bepaalde delen van het lichaam met daarnaast de aorta, poortader, holle aders, kransslagaders en kransaders - grote en kleine bloedsomloop - de bouw, ligging, functie en werking van het hart met kamers, boezems en kleppen - dikte van de wanden van de kamers in relatie tot hun functie - dikte van de wanden van boezems ten opzichte van de wanden van kamers in relatie tot hun functie - principe van verandering van druk in de kamers en slagaders tijdens de hartwerking - veel voorkomende oorzaken van hartinfarct en hartritmestoornissen, met name: <ul style="list-style-type: none"> - stress - overgewicht

						<ul style="list-style-type: none"> - roken - te grote inspanning - erfelijke aanleg - gevolgen van een te hoge en een te lage bloeddruk <p>van bloed, lymfe en weefselvloeistof van de mens de samenstellende delen noemen en de functie van de delen beschrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vorm, functies en voorkomen van bloedplasma met onder andere: zuurstof, koolstofdioxide, water, voedingsstoffen en eiwitten zoals antistoffen en hormonen - vorm, functies en plaats van vorming van rode bloedcellen (met hemoglobine), witte bloedcellen en bloedplaatjes - transport van stoffen tussen bloed, weefselvloeistof en cellen - weefselvloeistof stroomt als lymfe in de lymfevaten
Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.						

Naam vak: Maatschappijkunde

Klas 4 afdeling: KBL

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	Multiculturele samenleving	Repetitie	Nee	-	<p>ML2/K/6</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nederland als multiculturele samenleving typeren en het overheidsbeleid ten aanzien hiervan herkennen en beschrijven. - De sociaal-economische positie van allochtone groepen beschrijven. - Aangeven hoe met uitingen van vooroordelen en discriminatie kan worden omgegaan vanuit het beginsel van gelijkwaardigheid en respect.
1	Mens en werk	Repetitie	Nee	-	<p>ML2/K/5</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Functies en maatschappelijke waardering van arbeid herkennen. - De rol van de overheid ten aanzien van arbeid en de kenmerken van de verzorgingsstaat herkennen. - Herkennen wat de invloed is van arbeidsverdeling op de sociale ongelijkheid. - Op het gebied van arbeid verschillende belangen en belangenorganisaties herkennen en aangeven welke middelen er zijn om voor belangen op te komen in overleg- en conflictsituaties. - Oorzaken en gevolgen van veranderingen op de arbeidsmarkt noemen.

1	Massamedia	Repetitie	Nee	-	<p>ML2/K/7</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De betekenis van massamedia voor de samenleving herkennen. - Factoren en ontwikkelingen herkennen en noemen als het gaat om de inhoud en programmering van massamedia, en nieuwsvoorziening kritisch beoordelen. - In voorbeelden de rol herkennen die media kunnen vervullen bij beeldvorming (waaronder vooroordelen en stereotypen), en bij de overdracht van waarden en normen. - Informatie vergelijken van verschillende media en verschillen daarin herkennen.
1	Criminaliteit	Schriftelijke overhoring	Nee		<p>ML2/K/8</p> <p>Zie eindtermen TSE 1</p>
1	Criminaliteit	TSE 1	Ja	Schriftelijk	<p>ML2/K/8</p> <p>De kandidaat kan aard, ontwikkeling en omvang van criminaliteit als maatschappelijk probleem herkennen en beschrijven.</p> <ul style="list-style-type: none"> - criminaliteit als sociaal en politiek probleem - Gevolgen van criminaliteit - gevolgen op materieel vlak - gevolgen op immaterieel vlak - Begrip criminaliteit, bronnen van strafbaar gedrag - veranderingen in opvattingen over rechtsregels - Criminaliteit is een tijd- en plaatsgebonden begrip - omvang van criminaliteit: cijfers/ statistieken rond criminaliteit en beeldvorming <p>De kandidaat kan principes van de rechtsstaat herkennen in het straf- en procesrecht.</p>

					<ul style="list-style-type: none"> - kenmerken van de rechtsstaat - uitgangspunten in het strafrecht en in het strafproces - De verdachte - Jeugdstrafrecht - Taken van de officier van justitie - Taken van de politie - Organisatie strafrechtspraak - De rechtszitting - Slachtoffers - Reclassering - Klassenjustitie <p>De kandidaat kan oorzaken van criminaliteit herkennen en beschrijven.</p> <ul style="list-style-type: none"> - oorzaken veel voorkomende criminaliteit - verklaringen van crimineel gedrag en van criminaliteit - individueel crimineel gedrag/ de persoon van de dader - criminaliteit als maatschappelijk verschijnsel - vertegenwoordiging van maatschappelijke groepen bij bepaalde vormen van criminaliteit <p>De kandidaat kan de rol van overheidsorganen ter bestrijding van criminaliteit aangeven, verschillende beleidsmaatregelen en kenmerkende visies van politieke stromingen onderscheiden en effectiviteit en wenselijkheid van beleidsmaatregelen beoordelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Overheidsorganen - Beleidsmaatregelen - Opsporingsbeleid - Vervolgingsbeleid - Gevangenisbeleid - Jeugdbeleid/ beleid t.a.v. de aanpak van jeugdcriminaliteit
--	--	--	--	--	---

					<ul style="list-style-type: none"> - Preventief beleid en beleid gericht op repressie - visies en standpunten politieke partijen en stromingen - maatregelen beoordelen op effectiviteit en wenselijkheid <p>De kandidaat kan de doelen van straffen en maatregelen onderscheiden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doelen van sancties/ straffen - Soorten straffen en maatregelen
2	<p>Politiek: parlementaire democratie</p> <p>4.1.1 - 4.1.3</p>	Schriftelijke overhoring	Nee	-	<p>De kandidaat kan Nederland typeren als een parlementaire democratie in een rechtsstaat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kenmerken van een parlementaire democratie. - kenmerken van een rechtsstaat - functioneren van een parlementaire democratie
2	<p>Politiek: parlementaire democratie</p> <p>4.1.4 - 4.1.7</p>	Schriftelijke overhoring	Nee	-	<p>De kandidaat kan Nederland typeren als een parlementaire democratie als een constitutionele monarchie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - verschillen tussen een democratische rechtsstaat en een dictatoriaal politiek systeem - taken van regering en parlement - Verhouding tussen regering en parlement - de rol die de overheid speelt op de verschillende terreinen - Nederland is een constitutionele monarchie
2	<p>Politiek: Parlementaire democratie</p>	Werkboek H1,2 en 3	Ja	Schriftelijk	<p><i>H1 = wat is politiek?</i></p> <p><i>H2 = rechtstaat of dictatuur?</i></p> <p><i>H3 = Democratie, hoe werkt dat?</i></p> <p><i>H7 = het parlement beslist</i></p>

2	Politiek: De belangen van de burgers 4.3 – 4.3.2	Schriftelijke overhoring	Nee	-	De kandidaat kan mogelijkheden beschrijven die individuele burgers en belangen of pressiegroepen hebben om de politieke besluitvorming te beïnvloeden. <ul style="list-style-type: none"> - mogelijkheden individuele burgers - kenmerken van belangen- of pressiegroepen - mogelijkheden van belangen- of pressiegroepen om invloed uit te oefenen op de politiek - verschillen in machtsmiddelen die maatschappelijke groepen of organisaties hebben om de politieke besluitvorming te beïnvloeden
2	Politiek: Politieke partijen en stromingen 4.4 – 4.4.5	Schriftelijke overhoring	Nee	-	De kandidaat kan van politieke partijen en stromingen standpunten en de uitgangspunten herkennen, noemen en verklaren <ul style="list-style-type: none"> - Populisme - de liberale stroming en partijen - de sociaaldemocratische/ socialistische stroming en partijen - de christendemocratische stroming en partijen - de rechtsextremistische stroming - de ecologische stroming
2	Politiek: De belangen van de burgers en de politieke partijen en stromingen	Werkboek H4, 5 en 11			H4 = Wat vinden politieke partijen? H5 = Politieke stromingen H11 = Invloed op de politiek
2	Politiek:	TSE 2	Ja	Schriftelijk	De eindtermen 4.1.1-4.1.7, 4.3.1-4.3.2 en 4.4-4.4.4
2	Politiek: besluitvorming	Schriftelijke overhoring	Nee	-	De kandidaat kan uitleggen op welke wijze overheidsbeleid tot stand komt.

	4.2.1 - 4.2.9				<ul style="list-style-type: none"> - fasen in het politieke besluitvorming - politiek probleem en politieke agenda - compromissen - rol van regering en parlement - Koning - de gemeente en het gemeentebestuur - massamedia - ambtenaren - kenmerken en rol van politieke partijen
2	Politiek – besluitvorming en de EU 4.2.10-4.2.11	Schriftelijke overhoring	Nee	-	De kandidaat kan uitleggen op welke wijze overheidsbeleid tot stand komt, de invloed van de Europese Unie daarin aangeven/herkennen en noemen/herkennen hoe Europese besluiten tot stand komen. <ul style="list-style-type: none"> - Nederland en de Europese Unie (EU) - Europese economische samenwerking - Invloed van EU op het Nederlandse beleid en daarmee op het leven van alledag - invloed op sociaaleconomisch en sociaal cultureel terrein - Politiek - hoe komen de Europese besluiten tot stand? - invloed van de burger - Kritiek op/ problemen met de Europese samenwerking - knelpunten in het functioneren van het politieke besluitvormingsproces en voorstellen voor verbeteringen
2	Politiek: besluitvorming en de EU	Werkboek H6,8,9 en 10	Ja	Schriftelijk	H6 = De regering bestuurt het land H8 = de provincie, de gemeente en jij H9 = Nederland en Europa

					H10 = van probleem naar oplossing
2	Politieke partijen	Werkstuk	Ja	Digitaal	De kandidaat kan een eigen politieke partij bedenken, een stroming en standpunten hieraan koppelen.
2	Criminaliteit en Politiek	TSE 3	Ja	Schriftelijk	Alle eindtermen van ML2/K/8 en ML2/K/4. Hierboven bij de onderdelen criminaliteit en politiek beschreven.
Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.					

Naam vak: Wiskunde

Klas 4 afdeling: kader

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	H1 Statistiek en diagrammen	Rep H1	NEE		WI/K/7 WI/ V/1 -Kunnen lezen en tekenen van een Graaf met bijbehorende tabel. -Kunnen oplossen van telproblemen m.b.v. een wegendiagram en een boomdiagram. - Kunnen uitrekenen hoeveel wedstrijden er gespeeld worden in een hele competitie, een halve competitie en in een afvalstelsel. - Kansen uit kunnen rekenen in procenten. En daarbij uitrekenen hoe vaak dat iets voorkomt. - Kunnen tekenen (met de hand) van een staaf-, lijn-, cirkel- en staafdiagram.

1	H2 Verbanden	Rep H2	NEE	<p>WI/K/4</p> <p>De kandidaat kan 1 de volgende verbanden kennen, herkennen en gebruiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exponentiële verbanden herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - regelmatigheden in een bijbehorende tabel vaststellen en beschrijven in woorden - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - termen als groeifactor, respectievelijk beginwaarde hanteren - wortelverbanden herkennen en gebruiken: - een formule van de vorm $y = \sqrt{x}$ herkennen en gebruiken - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - eenvoudige machtsverbanden met exponent 2 of 3 herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen - in een gegeven assenstelsel een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - verbanden van de vorm $y = \frac{a}{x}$ herkennen en gebruiken - een bijbehorende tabel opstellen - in een gegeven assenstelsel een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - controleren of een gegeven verband bij een gegeven tabel hoort - bij een gegeven tabel conclusies trekken over de bijbehorende situatie - bij een gegeven tabel vaststellen welke waarden bij de context zinvol zijn - bij een gegeven tabel beschrijven of het globale verloop van het bijbehorende verband stijgt, daalt, dan wel periodiek lijkt te zijn
---	--------------	--------	-----	--

					<ul style="list-style-type: none"> - het globale verloop van een verband uit een bijbehorende tabel beschrijven - twee verbanden met behulp van de bijbehorende tabellen vergelijken en bepalen of benaderen waar de variabelen een gelijke waarde hebben 3 grafieken tekenen, aflezen, interpreteren en vergelijken: - een grafiek tekenen van het verband tussen variabelen in een gegeven situatie - bij een gegeven grafiek vaststellen welke waarden van de variabelen bij de context zinvol zijn - het verloop van een grafiek of interval beschrijven met de termen constant, stijgend, dalend of periodiek - controleren of een gegeven verband bij een gegeven grafiek hoort - aflezen welke minima en maxima er op een gegeven interval zijn - uit het verloop, de vorm en de plaats van punten van een grafiek conclusies trekken over de bijbehorende situatie - twee grafieken vergelijken en de verschillen interpreteren - bij twee grafieken die elkaar snijden de coördinaten van dat snijpunt aflezen, benaderen of berekenen en het snijpunt interpreteren - coördinaten van punten van een grafiek aflezen, berekenen of benaderen - een grafiek tekenen en analyseren; in het bijzonder hierbij een passende schaalverdeling kiezen en coördinaten van punten bepalen - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de grafiek, gewoonlijk in samenhang met tabel en/ of (woord)formule 4 werken met (woord)formules: - bij een gegeven (woord)formule vaststellen, of daarmee in een gegeven situatie het verband tussen de variabelen beschreven is
--	--	--	--	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> - in een gegeven situatie vaststellen welke variabelen met elkaar in verband staan - bij een verandering in een variabele het effect aangeven op de andere variabele - bij twee functionele verbanden aangeven, eventueel in benadering, waar functiewaarden gelijk zijn en op welke intervallen de ene groter is dan de andere - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de formules en omgekeerd - uit een formule conclusies trekken over de bijbehorende situatie <p>5 rekenen met (woord)formules:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in een (woord)formule een variabele vervangen door een getal en de waarde van de andere variabele berekenen - onderzoeken of twee (woord)formules hetzelfde verband beschrijven - woordformules omzetten in formules waarin variabelen door één letter worden weergegeven - een (woord)formule vervangen door een gelijkwaardige (woord)formule - een schakeling van elementaire rekenacties omzetten in een (woord)formule en omgekeerd <p>6 in een gegeven situatie de voorstellingsvormen tabel, grafiek, (woord)formule of verwoording met elkaar in verband brengen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij twee verschillende voorstellingsvormen vaststellen of zij hetzelfde verband beschrijven - een voorstellingsvorm vervangen door een andere voorstellingsvorm die hetzelfde verband beschrijft - formuleringen bij de ene voorstellingsvorm vervangen door formuleringen bij een andere voorstellingsvorm - vaststellen of bepaalde waarden van variabelen zinvol zijn voor de gegeven situatie - vaststellen of bepaalde waarden in een voorstellingsvorm zinvol blijven in een andere - vaststellen in welk opzicht een verandering in één
--	--	--	--	--

					<p>voorstellingsvorm invloed heeft op een andere</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij twee functionele verbanden hun som en hun verschil beschrijven met één of meer voorstellingsvormen, mits dat in de gegeven situatie zinvol is - als bij een functioneel verband een uitgangsvariabele gegeven is, de bijbehorende ingangsvariabele vinden of berekenen
1	H3 Afstanden en Hoeken	Rep H3 + SO goniometrie. Rekenen met Sinus, Cosinus en Tangens	NEE		<p>WI/K/6</p> <p>De kandidaat kan 1 voorstellingen van objecten en van hun plaats in de ruimte of het platte vlak maken en interpreteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlakke tekeningen van ruimtelijke situaties interpreteren en bewerken, zoals foto's, plattegronden, patroontekeningen, landkaarten, bouwtekeningen. Daarbij kan de kandidaat onder andere gebruik maken van kijklijnen, aanzichten, uitslagen, doorsneden, projecties, plattegronden - situaties beschrijven: - met woorden - door middel van figuren waaronder driehoek, parallellogram, vierkant, rechthoek, ruit, cirkel, kubus, balk, prisma, piramide, cilinder, kegel en bol - met coördinaten, zowel in het platte vlak als in de ruimte - met behulp van richting of hoek en afstand - ruimtelijke voorstellingen, al dan niet op schaal, weergeven al dan niet met concreet materiaal - uit de hierboven genoemde voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over de bijbehorende

					<p>objecten en hun plaats in de ruimte</p> <p>2 schatten, meten en berekenen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - schattingen en metingen doen van hoeken, lengten, oppervlakten en inhouden van objecten in de ruimte - lengten in vlakke en ruimtelijke figuren berekenen met behulp van schaal - oppervlakte en omtrek berekenen van driehoek, rechthoek en figuren die daaruit samengesteld zijn, zoals een parallellogram - omtrek en oppervlakte van een cirkel berekenen met behulp van gegeven (woord)formules - inhoud van kubus en balk berekenen - inhoud van prisma, kegel, piramide, bol en cilinder berekenen met behulp van gegeven (woord)formules <p>3 redeneren en tekenen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij redeneren, tekenen en berekenen van hoeken, afstanden en patronen, gebruik maken van meetkundige begrippen en eigenschappen, in het bijzonder: <ul style="list-style-type: none"> - evenwijdigheid - gelijke verhoudingen, waaronder rekenen met vergrotingen en verkleiningen; alleen in het platte vlak - lijnsymmetrie - draaisymmetrie - regelmatige patronen - eigenschappen van hoeken - goniometrische verhoudingen sinus, cosinus en tangens, in rechthoekige driehoeken - de stelling van Pythagoras - gebruik maken van instrumenten en apparaten, in het bijzonder: liniaal, gradenboog, rechthoekige driehoek, passer, zelfgemaakt gereedschap, rekenmachine en computer
1	TSE H1 + H2 + H3	TSE- schriftelijk	JA, indien gekozen	TSE - schriftelijk	<p>WI/V/4</p> <p>Vaardigheden in samenhang</p>

				<p>De kandidaat kan de vaardigheden uit H1 Statistiek, H2 Verbanden en H3 Meetkunde in samenhang toepassen.</p> <p>communiceren.</p> <p>WI/K/3</p> <p>De volgende vaardigheden worden getoetst in relatie tot de eindtermen. De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 relevante gegevens uit een situatie weergeven in een geschikte wiskundige representatie (model) 2 wiskundige informatie identificeren, beoordelen en gebruiken om een probleem op te lossen 3 zich bedienen van adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën 4 bij berekeningen een bij de situatie passend rekenmodel kiezen 5 efficiënt rekenen en cijfermatige uitkomsten kritisch beoordelen 6 op basis van verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken 7 adequate (wiskunde)taal gebruiken als communicatiemiddel 8 situaties waarin wiskundige presentaties, redeneringen of berekeningen voorkomen kritisch beschouwen en beoordelen <p>De kandidaat kan de vaardigheden uit de hierna genoemde exameneenheden in samenhang toepassen.</p>
2	H4 Grafieken en Vergelijkingen	Rep H4	NEE	<p>WI/K/4 Algebraïsche verbanden</p> <p>De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 de volgende verbanden kennen, herkennen en gebruiken: <ul style="list-style-type: none"> - lineair verband en de algebraïsche weergave voor de horizontale lijn $y = a$ en de verticale lijn $x = a$

					<ul style="list-style-type: none"> - een formule van de vorm $y = ax + b$ herkennen, opstellen en gebruiken - een bijbehorende tabel herkennen, opstellen en interpreteren - regelmatigheden in een bijbehorende tabel vaststellen en beschrijven met een (woord)formule - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - exponentiële verbanden herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel herkennen, opstellen en interpreteren - wortelverbanden herkennen en gebruiken: - een formule van de vorm $y = \sqrt{x}$ herkennen en gebruiken - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - eenvoudige machtsverbanden met exponent 2 of 3 herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - verbanden van de vorm $y = \frac{a}{x}$ herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - periodieke verband herkennen en gebruiken: 2 tabellen maken, aflezen, vergelijken en interpreteren: - een tabel maken van het verband tussen variabelen in een gegeven situatie - regelmatigheden in een tabel vaststellen en beschrijven - grootste of kleinste waarde vaststellen in een tabel - controleren of een gegeven verband bij een gegeven tabel hoort - bij een gegeven tabel conclusies trekken over de bijbehorende situatie - bij een gegeven tabel vaststellen welke waarden bij de context zinvol zijn
--	--	--	--	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> - bij een gegeven tabel beschrijven of het globale verloop van het bijbehorende verband stijgt, daalt, dan wel periodiek lijkt te zijn - het globale verloop van een verband uit een bijbehorende tabel beschrijven - twee verbanden met behulp van de bijbehorende tabellen vergelijken en bepalen of benaderen waar de variabelen een gelijke waarde hebben 3 grafieken tekenen, aflezen, interpreteren en vergelijken:<ul style="list-style-type: none"> - een grafiek tekenen van het verband tussen variabelen in een gegeven situatie - bij een gegeven grafiek vaststellen welke waarden van de variabelen bij de context zinvol zijn - het verloop van een grafiek of interval beschrijven met de termen constant, stijgend, dalend of periodiek - controleren of een gegeven verband bij een gegeven grafiek hoort - aflezen welke minima en maxima er op een gegeven interval zijn - uit het verloop, de vorm en de plaats van punten van een grafiek conclusies trekken over de bijbehorende situatie - twee grafieken vergelijken en de verschillen interpreteren - bij twee grafieken die elkaar snijden de coördinaten van dat snijpunt aflezen, benaderen of berekenen en het snijpunt interpreteren - coördinaten van punten van een grafiek aflezen, berekenen of benaderen - een grafiek tekenen en analyseren; in het bijzonder hierbij een passende schaalverdeling kiezen en coördinaten van punten bepalen - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de grafiek, gewoonlijk in samenhang met tabel en/ of formule 4 werken met formules:
--	--	--	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> - bij een gegeven formule vaststellen, of daarmee in een gegeven situatie het verband tussen de variabelen beschreven is - in een gegeven situatie vaststellen welke variabelen met elkaar in verband staan - bij een verandering in een variabele het effect aangeven op de andere variabele - bij twee functionele verbanden aangeven, eventueel in benadering, waar functiewaarden gelijk zijn en op welke intervallen de ene groter is dan de andere - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de formule en omgekeerd - uit een formule conclusies trekken over de bijbehorende situatie <p>5 rekenen met formules:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in een formule een variabele vervangen door een getal en de waarde van de andere variabele berekenen - onderzoeken of twee formules hetzelfde verband beschrijven - woordformules omzetten in formules waarin variabelen door één letter worden weergegeven - een formule vervangen door een gelijkwaardige formule - een schakeling van elementaire rekenacties omzetten in een formule en omgekeerd in een gegeven situatie <p>de voorstellingsvormen tabel, grafiek, formule of verwoording met elkaar in verband brengen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij twee verschillende voorstellingsvormen vaststellen of zij hetzelfde verband beschrijven - een voorstellingsvorm vervangen door een andere voorstellingsvorm die hetzelfde verband beschrijft - formuleringen bij de ene voorstellingsvorm vervangen door formuleringen bij een andere voorstellingsvorm - vaststellen of bepaalde waarden van variabelen zinvol zijn voor de gegeven situatie - vaststellen of bepaalde waarden in een voorstellingsvorm zinvol blijven in een andere
--	--	--	--	---

					<ul style="list-style-type: none"> - vaststellen in welk opzicht een verandering in één voorstellingsvorm invloed heeft op een andere - bij twee functionele verbanden hun som en hun verschil beschrijven met één of meer voorstellingsvormen, mits dat in de gegeven situatie zinvol is - als bij een functioneel verband een uitgangsvariabele gegeven is, de bijbehorende ingangsvariabele vinden of berekenen
2	H5 Rekenen , Meten en Schatten	Rep H5	Nee		<p>WI/K/5</p> <p>De kandidaat kan</p> <p>1 handig rekenen in alledaagse situaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - schattingen maken over afmetingen en hoeveelheden - rekenen met gangbare maten voor lengte, oppervlakte, inhoud, gewicht, tijd, temperatuur, geld en snelheid - bij het rekenen en vermelden van resultaten gebruik maken van gangbare begrippen en voorvoegsels zoals miljoen, miljard en milli-, centi-, kilo- - het resultaat van een berekening afronden in overeenstemming met de gegeven situatie - bij het oplossen van problemen, enkelvoudige en eenvoudig samengestelde grootheden herkennen en gebruiken, in elk geval grootheden die te maken hebben met lengte, oppervlakte, inhoud, gewicht, tijd, temperatuur, geld en snelheid <p>2 een rekenmachine gebruiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - met een rekenmachine optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen - met een rekenmachine breuken, procenten, machten en wortels berekenen of benaderen als eindige decimale getallen - gebruik maken van de functietoetsen voor omgekeerde, kwadraat, wortel, y_x en van de +/- toets <p>3 meten en schatten:</p>

					<ul style="list-style-type: none"> - gangbare maten en referentiematen hanteren - vooraf uitkomsten schatten van berekeningen en meetresultaten - schalen aflezen - uitspraken doen over de orde van grootte en de nauwkeurigheid 4 basistechnieken gebruiken: <ul style="list-style-type: none"> - in betekenisvolle situaties gelijknamige breuken optellen en aftrekken; eenvoudige breuken vermenigvuldigen en delen - in betekenisvolle situaties eenvoudige en samengestelde breuken vermenigvuldigen met een geheel getal - verhoudingen vergelijken - een verhouding omzetten in een breuk, decimaal getal of percentage - bij berekeningen een verhoudingstabel gebruiken - in betekenisvolle situaties negatieve getallen ordenen, optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen - hoofdbewerkingen in de afgesproken volgorde toepassen - bij het berekenen en bij het vermelden van resultaten gebruik maken van de wetenschappelijke notatie
2	TSE H3 + H4 + H5	TSE- schriftelijk	Ja, indien gekozen	TSE - schriftelijk	<p>WI/V/4</p> <p>Vaardigheden in samenhang De kandidaat kan de vaardigheden uit H3 Afstanden en Hoeken, H4 Grafieken en Vergelijkingen en H5 Rekenen, Meten en Schatten in samenhang toepassen.</p> <p>WI/K/3</p> <p>De volgende vaardigheden worden getoetst in relatie tot de eindtermen. De kandidaat kan 1 relevante gegevens uit een situatie weergeven in een</p>

					<p>geschikte wiskundige representatie (model)</p> <p>2 wiskundige informatie identificeren, beoordelen en gebruiken om een probleem op te lossen</p> <p>3 zich bedienen van adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën</p> <p>4 bij berekeningen een bij de situatie passend rekenmodel kiezen</p> <p>5 efficiënt rekenen en cijfermatige uitkomsten kritisch beoordelen</p> <p>6 op basis van verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken</p> <p>7 adequate (wiskunde)taal gebruiken als communicatiemiddel</p> <p>8 situaties waarin wiskundige presentaties, redeneringen of berekeningen voorkomen kritisch beschouwen en beoordelen</p> <p>De kandidaat kan de vaardigheden uit de hierna genoemde exameneenheden in samenhang toepassen.</p>
3	H6 Vlakke Figuren	Rep H6	Nee		<p>WI/K/6</p> <p>De kandidaat kan</p> <p>1 voorstellingen van objecten en van hun plaats in de ruimte of het platte vlak maken en interpreteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlakke tekeningen van ruimtelijke situaties interpreteren en bewerken, zoals foto's, plattegronden, patroontekeningen, landkaarten, bouwtekeningen. Daarbij kan de kandidaat onder andere gebruik maken van kijklijnen, aanzichten, uitslagen, doorsneden, projecties, plattegronden - situaties beschrijven: - met woorden - door middel van figuren waaronder driehoek, parallellogram, vierkant, rechthoek, ruit, cirkel, kubus, balk, prisma, piramide, cilinder, kegel en bol - met coördinaten, zowel in het platte vlak als in de ruimte

					<ul style="list-style-type: none"> - met behulp van richting of hoek en afstand - ruimtelijke voorstellingen, al dan niet op schaal, weergeven al dan niet met concreet materiaal - uit de hierboven genoemde voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over de bijbehorende objecten en hun plaats in de ruimte 2 schatten, meten en berekenen: <ul style="list-style-type: none"> - schattingen en metingen doen van hoeken, lengten, oppervlakten en inhouden van objecten in de ruimte - lengten in vlakke en ruimtelijke figuren berekenen met behulp van schaal - oppervlakte en omtrek berekenen van driehoek, rechthoek en figuren die daaruit samengesteld zijn, zoals een parallellogram - omtrek en oppervlakte van een cirkel berekenen met behulp van gegeven (woord)formules - inhoud van kubus en balk berekenen - inhoud van prisma, kegel, piramide, bol en cilinder berekenen met behulp van gegeven (woord)formules 3 redeneren en tekenen: <ul style="list-style-type: none"> - bij redeneren, tekenen en berekenen van hoeken, afstanden en patronen, gebruik maken van meetkundige begrippen en eigenschappen, in het bijzonder: <ul style="list-style-type: none"> - evenwijdigheid - gelijke verhoudingen, waaronder rekenen met vergrotingen en verkleiningen; alleen in het platte vlak - lijnsymmetrie - draaisymmetrie - regelmatige patronen - eigenschappen van hoeken - goniometrische verhoudingen sinus, cosinus en tangens, in rechthoekige driehoeken - de stelling van Pythagoras - gebruik maken van instrumenten en apparaten, in het bijzonder: liniaal, gradenboog, rechthoekige driehoek, passer, zelfgemaakt gereedschap, rekenmachine en
--	--	--	--	--	---

					computer
3	H7 verbanden				<p>WI/K/4 Algebraïsche verbanden</p> <p>De kandidaat kan</p> <p>1 de volgende verbanden kennen, herkennen en gebruiken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lineair verband en de algebraïsche weergave voor de horizontale lijn $y = a$ en de verticale lijn $x = a$ - een formule van de vorm $y = ax + b$ herkennen, opstellen en gebruiken - een bijbehorende tabel herkennen, opstellen en interpreteren - regelmatigheden in een bijbehorende tabel vaststellen en beschrijven met een (woord)formule - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - exponentiële verbanden herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel herkennen, opstellen en interpreteren - wortelverbanden herkennen en gebruiken: - een formule van de vorm $y = \sqrt{x}$ herkennen en gebruiken - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - eenvoudige machtsverbanden met exponent 2 of 3 herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen en interpreteren - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - verbanden van de vorm $y = \frac{a}{x}$ herkennen en gebruiken: - een bijbehorende tabel opstellen - een bijbehorende grafiek tekenen en interpreteren - periodieke verband herkennen en gebruiken: <p>2 tabellen maken, aflezen, vergelijken en interpreteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een tabel maken van het verband tussen variabelen in een gegeven situatie

					<ul style="list-style-type: none"> - regelmatigigheden in een tabel vaststellen en beschrijven - grootste of kleinste waarde vaststellen in een tabel - controleren of een gegeven verband bij een gegeven tabel hoort - bij een gegeven tabel conclusies trekken over de bijbehorende situatie - bij een gegeven tabel vaststellen welke waarden bij de context zinvol zijn - bij een gegeven tabel beschrijven of het globale verloop van het bijbehorende verband stijgt, daalt, dan wel periodiek lijkt te zijn - het globale verloop van een verband uit een bijbehorende tabel beschrijven - twee verbanden met behulp van de bijbehorende tabellen vergelijken en bepalen of benaderen waar de variabelen een gelijke waarde hebben 3 grafieken tekenen, aflezen, interpreteren en vergelijken: <ul style="list-style-type: none"> - een grafiek tekenen van het verband tussen variabelen in een gegeven situatie - bij een gegeven grafiek vaststellen welke waarden van de variabelen bij de context zinvol zijn - het verloop van een grafiek of interval beschrijven met de termen constant, stijgend, dalend of periodiek - controleren of een gegeven verband bij een gegeven grafiek hoort - aflezen welke minima en maxima er op een gegeven interval zijn - uit het verloop, de vorm en de plaats van punten van een grafiek conclusies trekken over de bijbehorende situatie - twee grafieken vergelijken en de verschillen interpreteren - bij twee grafieken die elkaar snijden de coördinaten van dat snijpunt aflezen, benaderen of berekenen en het snijpunt interpreteren
--	--	--	--	--	---

					<ul style="list-style-type: none"> - coördinaten van punten van een grafiek aflezen, berekenen of benaderen - een grafiek tekenen en analyseren; in het bijzonder hierbij een passende schaalverdeling kiezen en coördinaten van punten bepalen - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de grafiek, gewoonlijk in samenhang met tabel en/ of formule <p>4 werken met formules:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij een gegeven formule vaststellen, of daarmee in een gegeven situatie het verband tussen de variabelen beschreven is - in een gegeven situatie vaststellen welke variabelen met elkaar in verband staan - bij een verandering in een variabele het effect aangeven op de andere variabele - bij twee functionele verbanden aangeven, eventueel in benadering, waar functiewaarden gelijk zijn en op welke intervallen de ene groter is dan de andere - vaststellen hoe een verandering in de situatie doorwerkt in de formule en omgekeerd - uit een formule conclusies trekken over de bijbehorende situatie <p>5 rekenen met formules:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in een formule een variabele vervangen door een getal en de waarde van de andere variabele berekenen - onderzoeken of twee formules hetzelfde verband beschrijven - woordformules omzetten in formules waarin variabelen door één letter worden weergegeven - een formule vervangen door een gelijkwaardige formule - een schakeling van elementaire rekenacties omzetten in een formule en omgekeerd in een gegeven situatie <p>de voorstellingsvormen tabel, grafiek, formule of verwoording met elkaar in verband brengen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij twee verschillende voorstellingsvormen vaststellen
--	--	--	--	--	---

					<p>of zij hetzelfde verband beschrijven</p> <ul style="list-style-type: none"> - een voorstellingsvorm vervangen door een andere voorstellingsvorm die hetzelfde verband beschrijft - formuleringen bij de ene voorstellingsvorm vervangen door formuleringen bij een andere voorstellingsvorm - vaststellen of bepaalde waarden van variabelen zinvol zijn voor de gegeven situatie - vaststellen of bepaalde waarden in een voorstellingsvorm zinvol blijven in een andere - vaststellen in welk opzicht een verandering in één voorstellingsvorm invloed heeft op een andere - bij twee functionele verbanden hun som en hun verschil beschrijven met één of meer voorstellingsvormen, mits dat in de gegeven situatie zinvol is - als bij een functioneel verband een uitgangsvariabele gegeven is, de bijbehorende ingangsvariabele vinden of berekenen
3	H8 Ruimte meetkunde	Rep H8	Nee		<p>WI/K/6</p> <p>De kandidaat kan</p> <p>1 voorstellingen van objecten en van hun plaats in de ruimte of het platte vlak maken en interpreteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlakke tekeningen van ruimtelijke situaties interpreteren en bewerken, zoals foto's, plattegronden, patroontekeningen, landkaarten, bouwtekeningen. Daarbij kan de kandidaat onder andere gebruik maken van kijklijnen, aanzichten, uitslagen, doorsneden, projecties, plattegronden - situaties beschrijven: - met woorden - door middel van figuren waaronder driehoek, parallellogram, vierkant, rechthoek, ruit, cirkel, kubus, balk, prisma, piramide, cilinder, kegel en bol - met coördinaten, zowel in het platte vlak als in de ruimte

					<ul style="list-style-type: none"> - met behulp van richting of hoek en afstand - ruimtelijke voorstellingen, al dan niet op schaal, weergegeven al dan niet met concreet materiaal - uit de hierboven genoemde voorstellingen en beschrijvingen conclusies trekken over de bijbehorende objecten en hun plaats in de ruimte 2 schatten, meten en berekenen: <ul style="list-style-type: none"> - schattingen en metingen doen van hoeken, lengten, oppervlakten en inhouden van objecten in de ruimte - lengten in vlakke en ruimtelijke figuren berekenen met behulp van schaal - oppervlakte en omtrek berekenen van driehoek, rechthoek en figuren die daaruit samengesteld zijn, zoals een parallellogram - omtrek en oppervlakte van een cirkel berekenen met behulp van gegeven (woord)formules - inhoud van kubus en balk berekenen - inhoud van prisma, kegel, piramide, bol en cilinder berekenen met behulp van gegeven (woord)formules 3 redeneren en tekenen: <ul style="list-style-type: none"> - bij redeneren, tekenen en berekenen van hoeken, afstanden en patronen, gebruik maken van meetkundige begrippen en eigenschappen, in het bijzonder: <ul style="list-style-type: none"> - evenwijdigheid - gelijke verhoudingen, waaronder rekenen met vergrotingen en verkleiningen; alleen in het platte vlak - lijnsymmetrie - draaisymmetrie - regelmatige patronen - eigenschappen van hoeken - goniometrische verhoudingen sinus, cosinus en tangens, in rechthoekige driehoeken - de stelling van Pythagoras - gebruik maken van instrumenten en apparaten, in het bijzonder: liniaal, gradenboog, rechthoekige driehoek, passer, zelfgemaakt gereedschap, rekenmachine en
--	--	--	--	--	---

					computer
3	TSE H6 + H7 + H8	TSE- schriftelijk	JA, indien gekozen	TSE - schriftelijk	<p>WI/V/4</p> <p>Vaardigheden in samenhang De kandidaat kan de vaardigheden uit H6 Vlakke Figuren, H7 Verbanden en H8 Ruimteteekunde toepassen.</p> <p>WI/K/3</p> <p>De volgende vaardigheden worden getoetst in relatie tot de eindtermen. De kandidaat kan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 relevante gegevens uit een situatie weergeven in een geschikte wiskundige representatie (model) 2 wiskundige informatie identificeren, beoordelen en gebruiken om een probleem op te lossen 3 zich bedienen van adequate onderzoeks- en redeneerstrategieën 4 bij berekeningen een bij de situatie passend rekenmodel kiezen 5 efficiënt rekenen en cijfermatige uitkomsten kritisch beoordelen 6 op basis van verwerkte informatie verwachtingen uitspreken en conclusies trekken 7 adequate (wiskunde)taal gebruiken als communicatiemiddel 8 situaties waarin wiskundige presentaties, redeneringen of berekeningen voorkomen kritisch beschouwen en beoordelen <p>De kandidaat kan de vaardigheden uit de hierna genoemde exameneenheden in samenhang toepassen.</p>

Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.

Naam vak: Lichamelijke Opvoeding

Klas 4 afdeling: BBL / KBL / MAVO

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
Buiten periode	Doelspelen: <i>keuze uit</i> Voetbal of handbal (binnen)	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een theoretische opdracht	<u>LO1/K/4:</u> Een doelspel en daarbij zich houden aan afgesproken regels, oog hebben voor veiligheid en regelende taken uitvoeren.
Buiten periode	Doelspelen: Flagfootball	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een theoretische opdracht	<u>LO1/K/4:</u> Een doelspel en daarbij zich houden aan afgesproken regels, oog hebben voor veiligheid en regelende taken uitvoeren.
Buiten/binnen periode	Atletiek: <i>keuze uit</i> Hoogspringen of verspringen	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een theoretische opdracht	<u>LO1/K/7:</u> Ver –en hoogspringen en daarbij basiskenmerken van training aangeven, conditie aspecten meten, oog hebben voor veiligheid en regelende taken uitvoeren.
Binnen periode	Sportspelen: Basketbal	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een	<u>LO1/K/4:</u> Een doelspel en daarbij zich houden aan afgesproken regels, oog hebben voor veiligheid

				theoretische opdracht	en regelende taken uitvoeren.
Binnen periode	Zelfverdediging: <i>keuze uit</i> Jiu jitsu of Boksen	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een theoretische opdracht	<u>LO1/K/8:</u> Stoeispelen/trefspelen en daarbij veiligheid en (etiquette) regels bij zelfverdediging in acht nemen en de regelende taken uitvoeren.
Binnen/buiten periode	Turnen: Wendsprong/overslag	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	praktijk herkansing tijdens toets/tse week. Ben je daar niet dan krijg je een theoretische opdracht	<u>LO1/K/5:</u> Steun –en vrijspringen en daarbij adequaat omgaan met risico's en meehelpen bij regelende taken waaronder hulpverlening.
Binnen/buiten periode	Sportoriëntatie	HO-Praktijk (O/V/G)	Ja	Theoretische opdracht op school	<u>LO1/K/9:</u> kan alleen en in samenwerking met anderen twee nieuwe, actuele bewegingsactiviteiten uitvoeren die hij kan kiezen uit een aanbod dat bij voorkeur niet behoort tot een van de al aangeboden activiteiten.
Binnen- buiten periode	Aanwezigheid per periode (80 % van de lessen aanwezig is 'V', 100% van de lessen aanwezig is 'G')	HO-O/V/G	Ja	Theoretische opdracht op school	<u>LO1/K/2:</u> kan in bewegingssituaties basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, zelfstandig (samen) werken en informatie verwerven en verwerken.
Buiten/binnen periode	Aanwezigheid sportdag	HO-O/V	ja	Theoretische opdracht op school	<u>LO/K/3:</u> Kunnen omgaan met regels en een bijdrage

					<p>leveren aan een sportief verloop en aan de veiligheid van zichzelf en anderen.</p> <p>In bewegingssituaties kunnen omgaan met elementen als lukken en mislukken en winst en verlies.</p>
--	--	--	--	--	---

Naam vak: maatschappijleer				Klas 3 afdeling: KBL	
Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	H1 – Wat is maatschappijleer?	Schriftelijke overhoring	Nee	-	Aantekeningen 1.1 en 1.2
1	H1 – Wat is maatschappijleer?	Werkboek H1	Ja	Schriftelijk	Hoofdstuk 1 maken
1	H1 – Wat is maatschappijleer?	GP	Nee	-	ML/K/2 en ML1/K/3 De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. De kandidaat kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk: – principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen – een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.
1	H4 – Pluriforme samenleving	Schriftelijke overhoring	Nee	-	ML1/K/3 Aantekeningen 4.1 en 4.2
1/2	H4 – Pluriforme samenleving	Werkboek	Ja	Schriftelijk	Hoofdstuk 4 maken

2	H4 – Pluriforme samenleving	TSE 1			<p>ML1/K/3</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> – beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving – uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag – de rol van onderwijs beschrijven in de ontwikkeling\ van een mens als lid van de samenleving. <ul style="list-style-type: none"> – beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven – uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag en socialisatieproces – de rol van onderwijs (als socialiserende instantie) beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.
2	H6 – Media	Schriftelijke overhoring	Nee	-	<p>ML1/K/7</p> <p>Aantekeningen 6.1 – 6.3</p>
2	H6 – media	Werkboek	Ja	Schriftelijk	Hoofdstuk 5 maken
2	H6 – Media	Repetitie	Nee	-	<p>ML1/K/7</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> – beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie – uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien

					<p>van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is - van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is. - aangeven dat selectieve waarneming een rol speelt in het proces van beeld- en meningsvorming - uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen - beschrijven hoe men uitingen van vooroordelen en discriminatie tegemoet kan treden vanuit het beginsel van gelijkwaardigheid en respect - van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.
2	H3, H4 en H6	Debatteren	Nee	-	<p>ML1/K/3</p> <p>De kandidaat kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen - Een standpunt innemen en hier argumenten voor geven
2	H3 – Politiek	Schriftelijke overhoring	Nee	-	<p>ML1/K/6</p> <p>Aantekeningen 3.3- 3.5</p>

2	H3 – politiek	Repetitie			<p>ML1/K/6</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vormen van macht herkennen - beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken - beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen. - vormen van macht en machtsmiddelen herkennen, beschrijven en verklaren - beschrijven en uitleggen hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken - beschrijven en uitleggen welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen, herkennen en toelichten.
2	H3 – politiek	Werkboek	Ja	Schriftelijk	Hoofdstuk 3 maken
2/3	H7 – Werk	Schriftelijke overhoring	Nee	-	<p>ML1/K/5</p> <p>Aantekeningen 7.4-7.6</p>
3	H7 – Werk	Repetitie	Nee	-	<p>ML1/K/5</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen - voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die

					<p>daarmee samenhangen</p> <ul style="list-style-type: none"> – maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen. – met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven/uitleggen hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen (sociale mobiliteit) – beschrijven en uitleggen dat mensen vanuit hun maatschappelijke posities belangen hebben en hoe daardoor conflicten kunnen ontstaan – overheidsbeleid ten aanzien van sociale ongelijkheid beschrijven en verklaren.
3	H7 – Werk	Werkboek	Ja	Schriftelijk	Hoofdstuk 6 maken
3	H1-H7 (minus H2)	Schrift	Ja	Schriftelijk	Aantekeningen schrift controleren voor een cijfer
3	H3 – Politiek en H7 - Werk	TSE2	Ja	Schriftelijk	ML/1/K/6 en ML1/K/5
Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.					

Naam vak: Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding

Klas 3/4: BBL/KBL

Periode	Inhoud	Toetsvorm	Herkansing	Wijze van herkansing	Exameneenheden en eindtermen
1	Qompas De leerlingen ontvangen hun loopbaandossier uit klas 2, loggen in Qompas en voeren de nieuwe klascode in voor klas 3. Ze maken stap 1 en 2.	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier	C 1.1 Motieven C 1.2 Kwaliteiten C 1.3 Werkexploratie C 1.4 Loopbaansturing C 1.5 Netwerken
1	Lob activiteit 1 MBO voorlichtingsavond De leerlingen zijn aanwezig op de MBO voorlichtingsavond en kiezen 2 opleidingen naar keuze uit waar zij meer informatie over willen weten. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal verslag (Qompas) naar aanleiding van de voorlichtingsavond en slaan dit op in het loopbaandossier.	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (verslag)	C 1.1 Motieven C 1.5 Netwerken
1	Lob activiteit 2 Loopbaangesprek 1	Kleine	Ja	Loopbaandossier	C 1.1 Motieven

	De leerlingen zijn aanwezig en bereiden het gesprek goed voor d.m.v. hun loopbaandossier. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal reflectieverslag (Qompas) naar aanleiding van het loopbaangesprek en slaan dit op in het loopbaandossier.	handelingsopdracht		(reflectieverslag)	C 1.2 Kwaliteiten C 1.3 Werkexploratie C 1.4 Loopbaansturing C 1.5 Netwerken C2 Loopbaanontwikkeling
2	Qompas De leerlingen maken stap 3 en 4.	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier	C 1.1 Motieven C 1.2 Kwaliteiten C 1.3 Werkexploratie C 1.4 Loopbaansturing C 1.5 Netwerken
2	Lob activiteit 3 Presentatie beroepsbeoefenaar/gast docent/oud leerling De leerlingen krijgen een presentatie van een beroepsbeoefenaar, gastdocent of oud leerling over een MBO vervolgopleiding. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal verslag (Qompas) naar aanleiding van de presentatie en slaan dit op in het loopbaandossier.	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (verslag)	C 1.1 Motieven C 1.2 Kwaliteiten

2	<p>LOB activiteit 4 Open dag De leerlingen bezoeken een Opendag voor een opleiding naar keuze. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal verslag (Qompas) naar aanleiding van de open dag en slaan dit op in het loopbaandossier.</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (verslag)	<p>C 1.1 Motieven</p> <p>C 1.4 Loopbaansturing</p> <p>C 1.5 Netwerken</p>
2	<p>Lob activiteit 5 Loopbaangesprek 2 De leerlingen zijn aanwezig en bereiden het gesprek goed voor d.m.v. hun loopbaandossier. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal reflectieverslag (Qompas) naar aanleiding van het loopbaangesprek en slaan dit op in het loopbaandossier</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (reflectieverslag)	<p>C 1.1 Motieven</p> <p>C 1.2 Kwaliteiten</p> <p>C 1.3 Werkexploratie</p> <p>C 1.4 Loopbaansturing</p> <p>C 1.5 Netwerken</p> <p>C2 Loopbaanontwikkeling</p>
3	<p>Qompas De leerlingen maken stap 5 en 6.</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier	<p>C 1.1 Motieven</p> <p>C 1.2 Kwaliteiten</p> <p>C 1.3 Werkexploratie</p> <p>C 1.4 Loopbaansturing</p> <p>C 1.5 Netwerken</p>
3	<p>Lob activiteit 6 Een gesprek met een van zijn ouders over de vervolgopleiding</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (verslag)	<p>C 1.1 Kwaliteiten</p> <p>C 1.2 Motieven</p>

	De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal verslag (Qompas) naar aanleiding van het gesprek en slaan dit op in het loopbaandossier.				
3	<p>LOB activiteit 7 AOB stage</p> <p>De leerlingen voeren de stage van 2 weken uit bij een bedrijf en maken de opdrachten uit het stagewerkschrift.</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Stageverslag	<p>C 1.1 Motieven</p> <p>C 1.2 Kwaliteiten</p> <p>C 1.3 Werkexploratie</p> <p>C 1.4 Loopbaansturing</p> <p>C 1.5 Netwerken</p> <p>C2 Loopbaanontwikkeling</p>
3	<p>Lob activiteit 8 Loopbaangesprek 3</p> <p>De leerlingen zijn aanwezig en bereiden het gesprek goed voor d.m.v. hun loopbaandossier. De leerlingen schrijven binnen 1 week een digitaal reflectieverslag (Qompas) naar aanleiding van het loopbaangesprek en slaan dit op in het loopbaandossier.</p>	Kleine handelingsopdracht	Ja	Loopbaandossier (reflectieverslag)	<p>C 1.1 Motieven</p> <p>C 1.2 Kwaliteiten</p> <p>C 1.3 Werkexploratie</p> <p>C 1.4 Loopbaansturing</p> <p>C 1.5 Netwerken</p> <p>C2 Loopbaanontwikkeling</p>
Bepaling van het eindcijfer: zie bijlage bij dit PTA.					